

POSTANOWIENIE

Dnia 8 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący)

SSN Aleksander Stępkowski (sprawozdawca)

SSN Adam Redzik

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Marcin Krajewski

po rozpoznaniu w dniu 8 października 2025 r.,

na posiedzeniu w Izbie Karnej

sprawy z wniosku SSO X. Y.

o ponowne zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności

w sprawie Sądu Okręgowego w Warszawie o sygn. akt XVIII K 128/24 (VIII Ko 181/24)

1) na podstawie art. 42a § 13 zdanie 3 p.u.s.p. w zw. z art. 437 § 2 k.p.k. uchyla punkt drugi postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie z 30 października 2024 r., sygn. akt VIII Ko 181/24, i umarza postępowanie w tym zakresie;

2) na podstawie art. 98 § 2 k.p.k. odracza sporządzenie uzasadnienia postanowienia o dni 7.

Joanna Misztal-Konecka

Zbigniew Korzeniowski

Marcin Krajewski

Adam Redzik

Aleksander Stępkowski

UZASADNIENIE

W dniu 21 października 2024 r., podczas rozprawy w sprawie o sygn. akt XVIII K 128/24, oskarżony P. P. złożył ustnie do protokołu wnioski o wyłączenie sędziego referenta „z uwagi na Neo-KRS i prawo do uczciwego sądu” (k. 8v akt dołączonych). Wniosek ten, postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie z 30 października 2024 r., VIII Ko 181/24 (XVIII K 128/24), został odrzucony na podstawie art. 42a § 8 p.u.s.p. (punkt pierwszy) oraz uwzględniony na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 §§ 1 i 4 k.p.k., w wyniku czego sędzia X. Y. została wyłączona od rozpoznania sprawy wspomnianej na wstępie (punkt drugi).

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, że podzielił zastrzeżenia wnioskodawcy (oskarżonego P. P.) co do wadliwości powołania sędziego X. Y. na stanowisko sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie, jak i okoliczności awansu, jako mających podważać bezstronność tego sędziego. Sąd Okręgowy odwołał się również w uzasadnieniu do orzecznictwa ETPCz i TSUE.

Sąd Okręgowy stwierdził, że: „(...) nie sposób uznać, by okoliczności wskazujące na istniejące wątpliwości co do bezstronności sędziego, których źródłem są okoliczności towarzyszące powołaniu na wyższe stanowisko sędziowskie, nie mogły być przedmiotem wystąpienia opartego również na przepisie art. 41 § 1 k.p.k.”

SSO X. Y. złożyła wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy w trybie art. 42a § 13 p.u.s.p. Wskazała, że, uzasadnienie postanowienia z 30 października 2024 r. w sprawie VIII Ko 181/24, opiera się w rzeczywistości na przesłankach przewidzianych w art. 42a § 3 p.u.s.p. W ocenie SSO X. Y. za nieuprawnione należy w związku z tym uznać rozpoznanie wniosku i przeprowadzenie testu niezawisłości i bezstronności w trybie art. 41 § 1 k.p.k. Ponadto, w ocenie skarżącej, negatywna (subiektywna) ocena merytorycznej zasadności uchwały Krajowej Rady Sądownictwa (dalej również: „KRS”) w żadnym zakresie nie wyczerpuje ustawowej przesłanki wskazania okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego. Zdaniem SSO X. Y. ani we wniosku, ani następnie w postanowieniu Sądu Okręgowego, nie wskazano żadnych okoliczności dotyczących postępowania po powołaniu sędziego oraz dowodów na potwierdzenie braku spełnienia przez skarżącą w niniejszej sprawie przesłanek niezawisłości i bezstronności, które miałyby mieć wpływ na wynik sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek złożony przez sędziego X. Y. podlegał uwzględnieniu, skutkując uchynieniem postanowienia wydanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie, w zakresie w jakim oparte było na art. 41 § 1 k.p.k., oraz umorzeniem postępowania z wniosku P. P. o wyłączenie sędziego sprawozdawcy od rozpoznania sprawy o sygn. akt XVIII K 128/24.

Jedynym przepisem, który – na zasadzie daleko idącego wyjątku – dopuszcza wyłączenie sędziego w wyniku weryfikacji spełnienia przezeń wymogów niezawisłości i bezstronności w oparciu o badanie okoliczności towarzyszących powołaniu tego sędziego i jego postępowaniu po powołaniu jest art. 42a § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej: p.u.s.p.). Aby jednak do tego wyłączenia mogło dojść, konieczne jest wykazanie, że w okolicznościach danej sprawy wątpliwości, które dotyczą powołania sędziego i jego postępowania po powołaniu, mogą prowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności przy rozpoznawaniu danej sprawy. Tym samym ewentualne wątpliwości dotyczące okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego nie są wystarczające do jego wyłączenia ze składu orzekającego, konieczne jest bowiem w szczególności wykazanie ich związku z okolicznościami konkretnej sprawy, od rozpoznania której sędzia miałby zostać wyłączony.

Potencjalne zakwestionowanie przez sąd niezawisłości sędziego objętego wnioskiem sformułowanym na podstawie tego przepisu wywołuje nie tylko skutki procesowe, które dotyczą postępowania, w kontekście którego doszło do wyłączenia (jak to ma miejsce przy wyłączeniu na podstawie art. 41 i 42 k.p.k.), ale także pociąga za sobą skutki potencjalnie dotkliwe dla sędziego osobiście. Takie postanowienie może bowiem, w ocenie niektórych, podawać w wątpliwość cechy pozwalające sprawować urząd sędziego. W związku z tym sędziemu musi zostać zagwarantowane prawo do obrony. Z tego też względu ustawodawca, wprowadzając w art. 42a § 3 p.u.s.p. wyjątkową możliwość oceny wpływu, jaki okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego mogłyby mieć na jego sposób orzekania, nie tylko obwarował tę możliwość wieloma wymogami formalnymi, ale –

w sytuacji, gdyby wniosek został uwzględniony (art. 42a § 13 zd. pierwsze p.u.s.p.) – przyznał sędziemu prawo do wnioskowania o ponowne rozpoznanie wniosku przez Sąd Najwyższy (art. 42a § 13 zd. drugie p.u.s.p.). Regulacja ta jest konsekwencją uwzględnienia norm konstytucyjnych i gwarantuje osobom pełniącym służbę jako sędziowie ochronę przed niesłusznymi pomówieniami.

Możliwość żądania ponownego rozpoznania wniosku przez pięcioosobowy skład Sądu Najwyższego jest ściśle skorelowana z warunkową i ograniczoną czasowo możliwością badania wniosku o wyłączenie z uwzględnieniem okoliczności dotyczących powołania, a konkretniej – potencjalnych nieprawidłowości, jakie w ramach tej procedury mogłyby zaistnieć. Rozdzielnie tych dwóch aspektów (możliwości ponownego rozpoznania wniosku i oceny w ramach niego prawidłowości powołania sędziego) prowadziłoby do podważenia podstawowych gwarancji niezawisłości sędziowskiej i destabilizacji statusu sędziego jako osoby wykonującej władzę sądenia w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej. Dlatego w odniesieniu do sędziów orzekających w sądach powszechnych jedynymi przepisami w systemie prawnym pozwalającymi na formułowanie wniosku o wyłączenie sędziego, którego elementem są wątpliwości co do okoliczności jego powołania, jest obowiązujący na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259; dalej: „ustawa nowelizująca”), art. 42a § 3-14 p.u.s.p.

Oskarżony złożył wniosek o wyłączenie „z uwagi na neo-KRS”. Treść wniosku przesądza, że można go odnosić jedynie do SSO X. Y., jako jedynego sędziego zawodowego zasiadającego w składzie i jedynego sędziego, którego powołanie poprzedziła procedura nominacyjna przed Krajową Radą Sądownictwa (KRS) w składzie ukształtowanym uchwaloną 8 grudnia 2017 r. nowelizacją ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (dalej: u.KRS). To wobec KRS ukształtowanej w części sędziowskiej na podstawie art. 9a znowelizowanej 8 grudnia 2017 r. u.KRS niektórzy politycy, dziennikarze oraz inne osoby ulegające nastrojom politycznej polaryzacji, posługują się, jako wyrazem dezaprobaty, określeniem „neo-KRS”. Z tego samego względu zwrot „z uwagi na neo-KRS” musi odnosić się do okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego. Przesądza to, że wniosek sformułowany ustnie przez oskarżonego podczas rozprawy 21

października 2024 r. zmierzał do weryfikacji okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego i jako taki mógł zostać rozpoznany jedynie w trybie określonym w art. 42a § 3 - § 14 p.u.s.p.

Wbrew twierdzeniu Sądu Okręgowego, w myśl którego „nie sposób uznać, by okoliczności wskazujące na istniejące wątpliwości co do bezstronności sędziego, których źródłem są okoliczności towarzyszące powołaniu na wyższe stanowisko sędziowskie, nie mogły być przedmiotem wystąpienia opartego również na przepisie art. 41 § 1 k.p.k.”, rozpoznanie wniosku w oparciu o ten przepis jest niedopuszczalne na mocy art. 42a § 2 p.u.s.p. jako regulacji szczególnej. Co więcej, naruszałoby ono również art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wynika to wprost z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 4 marca 2020 r. (P 22/19, OTK ZU A 2020, poz. 31, Dz.U. z 2020 r., poz. 413), w którym stwierdzono, że art. 41 § 1 w związku z art. 42 § 1 k.p.k., w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a u.KRS, jest niezgodny z art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Właściwość art. 42a p.u.s.p. dla oceny wniosku oskarżonego nie budziła wątpliwości Sądu Okręgowego, czego dowodem jest pierwszy punkt postanowienia 30 października 2024 r. Sformułowanie drugiego punktu tego postanowienia w oparciu o nieobjęty wnioskiem art. 41 k.p.k. wynikało zatem ze świadomości, że na podstawie art. 42a p.u.s.p. nie można wyłączyć SSO X. Y. ze względów formalnych, w szczególności wobec upływu terminu wskazanego w art. 42a § 4 p.u.s.p.

W związku z tym należy uznać, że Sąd Okręgowy zasadnie dostrzegł niedopuszczalność procedowania na podstawie art. 42a § 3 p.u.s.p., odrzucając w punkcie pierwszym zaskarżonego postanowienia wniosek oskarżonego na podstawie art. 42a § 8 p.u.s.p. Jednocześnie jednak w punkcie 2 zaskarżonego postanowienia zdecydował się uwzględnić ten wniosek na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 §§ 1 i 4 k.p.k.

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w tym zakresie nie tylko naruszało więc art. 42a § 2 p.u.s.p. ale dodatkowo również art. 179 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, na mocy których niedopuszczalne jest ustalanie lub ocena przez sąd powszechny lub inny organ władzy, zgodności z prawem powołania sędziego lub wynikającego z tego powołania uprawnienia do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

W świetle powyższych ustaleń Sąd Najwyższy na podstawie art. 42a § 13 p.u.s.p. uchylił punkt drugi zaskarżonego postanowienia i umorzył postępowanie nim objęte na podstawie art. 437 § 2 k.p.k. w związku z tym, że utrzymany w mocy punkt pierwszy zaskarżonego postanowienia w sposób wyczerpujący rozstrzyga o wniosku oskarżonego, a postępowanie nim zainicjowane nie może być kontynuowane.

Joanna Misztal Konecka

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Marcin Krajewski

SSN Adam Redzik

SSN Aleksander Stępkowski

[J.J.]

[r.g.]